

større politiske sammenhænge. Intet under, at netop dette værk er blevet et standardværk for dansk og udenlandsk historieforskning.

På sin vis ikke mindre betydningsfuld er dr. Blombergs seneste hovedværk, 'De magre år – Odense 1660-1700' (Odense bys historie III, 1980), som indsigtfuldt skildrede ikke blot de trange kår under den ældre enevælde, men også deres ledsagefænomener, kiv og strid, smålig og nidkær vågen over rettigheder og brug og misbrug af magtens snørklede korridorer. Og atter her – som i hele forfatterskabet – med åbent blik for vekselvirkningerne mellem righistorie og regionalhistorie.

E. Ladewig Petersen

C. A. CHRISTENSEN

15. oktober 1906–11. maj 1989

Den mangeårige leder af Diplomatarium Danicum og oversættelsen Danmarks Riges Breve C(arl) A(ndreas) Christensen døde 11. maj 1989. Han var den sidste overlevende af den første generation af redaktører, der under ledelse af professorerne Erik Arup og Lauritz Weibull på initiativ af Det danske Sprog- og Litteraturselskab igangsatte det grundlæggende arbejde på udgivelsen af et dansk diplomatarium og – som noget nyt – i forening med professor Franz Blatt en parallelt løbende oversættelse af samtlige tekster i udgaven Danmarks Riges Breve.

C. A. Christensen var født i Toftlund i det gamle Haderslev Vesteramt nær ved grænsen til Tønder amt og Løgum klostres besiddelser. Efter konfirmationen i 1920 kom han i lære i faderens tømrerforretning, men sprang fra, som han pointerede i sin selvbiografi i Københavns Universitets Årbog 1979, s. 57, og gennemførte et studieforløb i København. Kursusstudent 1926, accessit året efter for besvarelse af en prisopgave om Danmarks lokalstyrelse omved 1600, mag. art. i historie 1933. Forinden havde han i 1931 offentliggjort en højt værdsat afhandling i Historisk Tidsskrift om »Nedgangen i landgilden i 14. årh.« (10. rk. I s. 446-65). I 1934 blev han medarbejder ved diplomatariet og deltog i opbygningen af de rammer, som skulle blive bestemmende for arbejdsgangen. Han arbejdede i de første år med fastlæggelse af diplomernes overlevering, især opsporing af originalerne og bearbejdelse af afskrifter og afskrifters afskrifter til opstilling af stemma, eksempelvis for Vitskølbogen og den

så kaldte »rigsbrevbog«. Resultatet er fremlagt i det først udkomne bind af diplomatariet, 2.rk. I, fra 1938. Samme år udsendte han i forening med Franz Blatt *Corpus diplomatum regni Danici I-VII*, som indeholder samtlige på det tidspunkt kendte og tilgængelige danske originaldiplomer til og med 1340, gengivet i lustryk. Med dette praktiske greb frigjorde man tekstudgaven fra at give oplysninger ad typografisk vej om originalernes palæografiske forhold, idet man da blot i indledningen i diplomatariet kunne henvise til billednr. i *Corpus*, populært kaldet *Atlas*. Her kan nu hver den, der vil studere skriverhænder og skriftudvikling, finde det materiale, han eller hun har brug for.

Krigen 1939-45 kom også til at gribe ind i diplomatiets normale gang, flere redaktører måtte bringe sig i sikkerhed, men C. A. Christensen formåede som sekretær fra 1943 at holde sammen på værket og føre det uskadt gennem krigsårene. Som leder af udgaven fra 1948 gennemførte han, da arbejdet på perioden 1250-1340 nærmede sig afslutningen, for særlige bevillinger en samlet forberedelse af de følgende rækker af diplomatariet, som man da ideelt set tænkte sig afsluttet med år 1450, svarende til udgangen af 1.rk. af *Erslevs Repertorium*. I praksis valgte man i første omgang at sætte grænsen ved udgangen af 1412. Samtidig fik han i 1948 til opgave at udarbejde indledningen i den danske hilsen til Lauritz Weibulls 75-årsdag, der bestod i en faksimileudgave af Adam af Bremens *Gesta Hammaburgensis ecclesie pontificum* efter håndskriftet Gl. kgl. Samling nr. 2296 4°, det bedst bevarede håndskrift i den såkaldte C-gruppe, som han efter en skarpsindig undersøgelse viste måtte repræsentere et Adam-håndskrift, der var ført til Danmark i tiden mellem 1085 og 1180. Af samme karakter er de korte og indtrængende analyser af håndskrifterne til *Århusbogen* og *Ømbogen* i indledningen til *Corpus codicum Danicorum medii aevi* bd. II fra 1960.

C. A. Christensen, der i 1939 efter udsendelsen af 2.rk. I af diplomatariet var indvalgt i Det danske Sprog- og Litteraturselskab, blev endvidere i 1950 indvalgt i Selskabet til udgivelse af kilder til Danmarks historie. Her påtog han sig at udgive Roskildekirkens jordebøger og regnskaber op til ca. 1530. Bag den noget tunge titel gemmer sig først og fremmest en fuldstændig nyudgivelse af Roskildebispens *Jordebog* fra omkr. 1370. Der er ingen tvivl om, at det var ham en stor glæde netop at fuldføre dette værk, og det er lige så sikkert, at det satte ham i gang med udarbejdelsen af to store afhandlinger til *Historisk Tidsskrift*: i 1960 »Krisen på Slesvig domkapitels jordegods 1352-1437« i 11.rk. VI s. 161-242 og i 1964 »Ændringerne i landsbyens økonomiske og sociale struktur i 14. og 15. årh.« i 12.rk. I s. 258-348. Ind imellem de to afhandlinger falder rapporten til det nordiske historikermøde i Bergen 1964 for

Danmark om »ødegårder og ny bosætning i de nordiske lande i senmiddelalderen« (1964, s.7-24). Alt dette blev til sideløbende med, at udgivelsen af diplomatariet holdtes i en god rytme. Det afspejler sig også i Historisk Tidsskrift fra disse år. Her kan man især pege på afhandlingen »Stig Andersens benyttelse af Valdemar Atterdags segl og forudsætningerne for salget af Estland 1346« fra 1958 (11.rk. V s.381-427) og artiklen »Grev Jakob af Halland – Egholm og Henning Pødebusk« fra 1966 (12.rk. I s.652-56), fremkaldt af udgravningerne på Egholmvoldstedet i Horns herred ved Johannes Hertz. Denne linie afsluttes i 1978 med artiklen »Arnsholm og Valdemar Sappi« i Festskriftet til Johan Hvidtfeldt. Heri bliver Valdemar Sappis politiske stilling under Valdemar Atterdag analyseret og kædet sammen med bevarede voldsteder i forfatterens hjemegn. For denne sin samlede indsats i over 40 år modtog han æresdoktorgraden ved Københavns universitets jubilæum i 1979, som gav ham anledning til at holde en forelæsning om roskildekirkeens jordegods før år 1200, senere trykt i Historisk Tidsskrift 1980, bd.80 s.29-38. Da havde han egentlig været pensionist et par år, men tog endnu con amore del i afslutningen af diplomariets 3.rk. med bd.IX, der afslutter Valdemar Atterdags tidsrum og samtidig udgjorde hans uofficielle arbejdsmaal.

Endnu bør det nævnes, at C.A.Christensen i 1960 indvalgte i Kungliga samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, i 1961 i Det kgl. danske selskab for Fædrelandets historie, i 1968 i Landbohistorisk selskab og i 1969 i ødegårdsudvalget. Hornsherredsundersøgelsen (Kbh.1977) tager bl.a. udgangspunkt i hans afhandling om ændringerne i landsbyens økonomiske struktur. Selv nåede han endnu en gang at gribe fat om et centralt spørgsmål i 1983 i Historisk Tidsskrift i bd.83 s.1-33 med afhandlingen »Begrebet bol. Et vidnesbyrd om vikingetidens storbondesamfund«. En diskussion påfulgte, som inspirerede til et nyt og uddybende indlæg i 1987 »Census regis – et grundskyldsbegreb. Bol – et ejendomsbegreb« i Historisk Tidsskrift i bd.87 s.1-16. Det slutter med en bemærkning om det ønskelige i en drøftelse af toftbegrebet. Selv om kræfterne tog af, nåede han at afslutte sine betragtninger over dette tema i begyndelsen af 1989 i artiklen »Toftbegrebet – vidnesbyrd om et oprindeligt stormandssamfund«, trykt 1990 i Historisk Tidsskrift bd.90 s.25-37. Som den forrige afhandling om bolet rummer den bemærkninger, som kan ægges til en fortsat dybdeboring i disse emner.

C. A. Christensen kom i kraft af sin mangeårige erfaring til at indtage en central placering i udgivelsen af middelalderlige kilder, blev meget benyttet som rådgiver i beslægtede spørgsmål og sad i Det danske Sprog-

og Litteraturselskabs bestyrelse 1958-75. Bag sin tilbageholdende væremåde i det daglige gemte han på en omfattende viden, der kunne mobiliseres og frugtbargøres både ved tekstudgivelserne og ved udarbejdelsen af afhandlingerne; han var altid rede til at yde hjælp og tage en diskussion, når vanskelige spørgsmål skulle løses, og han bidrog i væsentlig grad til, at forhandlingerne med Weibullfamilien fik så positivt et udfald, at udgivelsen af de ældste bind af diplomatariet kunne afsluttes i 1977. Også dette blev en tilfredsstillende afrunding på det arbejde, som Arup og Weibull satte i gang og siden i 1937 overlod til fuldendelse ved de unge redaktører.

Herluf Nielsen

FINN GAD

18. november 1911–28. august 1986

Finn Gads grønlandshistoriske produktion begyndte som så mange andre historiske forfatterskaber med et kompendium til undervisningsbrug. Som historielærer ved Grønlands seminarium i Godthåb 1937-1945 havde han ingen egnet tekst til eleverne ved undervisning i Grønlands historie, og han måtte selv skrive den. Kompendiet blev gennemprøvet flere gange og blev i 1946 udgivet på såvel dansk (*Grønlands historie – en oversigt fra ca. 1500 til 1945*. Det Grønlandske Selskabs skrifter XIV) som grønlandsk (*Kalâtdlit nunâta histôriâne taissagssat pingârnerit*. Trykt i Godhavn på de grønlandske landsråds bekostning).

Hjemkommet til Danmark fik Gad efter sin retmæssige orlov (½ år for hver femte år i Grønland) i 1946 ansættelse på Østre Borgerdyd, hvorfra han i 1963 gik uden for nummer for at hellige sig forskningen i Grønlands historie. Det kom der en række publikationer ud af. Først og fremmest hovedværket *Grønlands historie I-III*, 1967-1976, men også – især i tidsskriftet *Grønland* – særudgivelser og artikler, der dels var detailstudier til Grønlandshistorien og dels var mindre spåner fra værkstedet, der ikke var væsentlige nok til at indgå i det store værk. De vægtigste blandt disse er forarbejderne i 1964-65 til første bind i tidsskriftet *Grønland* om norrøne problemstillinger og forarbejderne til tredje bind: *Fire detailkomplekser i Grønlands historie 1782-1808*, (1974) og *Vestgrønlandske undervisnings- og skoleforhold 1721-1807* (i *Årbog for Dansk Skolehistorie* 1972 s. 21-54). Blandt forarbejderne til fjerde bind må regnes »*La Grönlande, les*